

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Лавренко С. О.

Особливості організації початкової освіти
в Україні та за кордоном

Методичні рекомендації до семінарського заняття

(навчальний курс «Порівняльна педагогіка»)

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 4 року навчання
факультету початкового навчання
галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність: 013 «Початкова освіта»

Харків – 2019

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Лавренко С. О.

Особливості організації початкової освіти
в Україні та за кордоном

Методичні рекомендації до семінарського заняття

(навчальний курс «Порівняльна педагогіка»)

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 4 року навчання
факультету початкового навчання
галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність: 013 «Початкова освіта»

Харків – 2019

УДК 373.3.016(100)(072)
Л 13

Укладач: Лавренко С. О.

Рецензенти:

Довженко Т. О. – декан факультету початкового навчання, професор кафедри початкової, дошкільної та професійної освіти;

Золотухіна С. Т. – завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди, професор.

Лавренко С. О. Особливості організації початкової освіти в Україні та за кордоном: Методичні рекомендації до семінарського заняття(навчальний курс «Порівняльна педагогіка») для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 4 року навчання факультету початкового навчання галузь знань: 01«Освіта/Педагогіка», спеціальність: 013 «Початкова освіта». Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. 15 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 4 від 10.05.2019

Видано за рахунок укладача

©Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
© Лавренко С. О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
АЛГОРИТМ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ДО СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ.....	4
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	16

ВСТУП

Семінар (від лат. *seminarium* — «розсадник», «теплиця») — форма навчального заняття практичного характеру, спрямованого на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу. Метою семінару є певний синтез опрацьованої здобувачами літератури, співвіднесення її з матеріалом лекцій, формування у майбутніх учителів вміння критично оцінювати різні джерела знань.

Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди», семінарські заняття проводяться у формі бесіди (просемінар), рецензування й обговорення рефератів і доповідей, дискусій.

Семінарські заняття сприяють поглибленому засвоєнню найскладніших питань навчального курсу, активізації пізнавальної діяльності здобувачів, самостійному вивченню наукової та методичної літератури, формуванню навички самоосвіти, самостійності суджень, переконань, спонуканню здобувачів до колективного творчого обговорення, розвивають культуру мови, вміння та навички публічного виступу, ведення дискусії, формуванню умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів, розвитку логічного мислення, оволодінню культурою толерантності.

АЛГОРИТМ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ДО СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

Тема заняття: Особливості організації початкової освіти в Україні та за кордоном.

Мета заняття: Ознайомити здобувачів з особливостями й тенденціями розвитку системи початкової освіти в різних країнах світу, стимулювати прагнення виявляти й усвідомлювати унікальне і специфічне в національній системі освіти нашої країни.

План заняття

1. Характеристика провідних тенденцій розвитку початкової освіти в сучасних умовах.
2. Реформування початкової освіти у країнах Західної Європи.
3. Реформування початкової освіти в Україні.

Підготовка здобувачів до семінарського заняття передбачає:

1) Вивчення тексту лекції, плану семінарського заняття, рекомендованої літератури до нього, співвідношення отриманої інформації з власними думками, відчуттями.

2) Виділення проблемних питань; їх аналіз і оцінка з наукових позицій.

3) Конспектування основних положень з кожного питання запропонованого плану.

4) Демонстрація того, як стисло викладене в підручнику важливе теоретичне положення розкривається детальніше в наукових працях учених.

5) Формулювання власної точки зору та її запис з врахуванням виділених проблемних дискусійних питань, які відображають розуміння положень, що виписуються, стосовно майбутньої професійної діяльності та щоденної практики.

6) Письмове узагальнення з кожного питання плану (висновок).

Наведемо приклад лекційної інформації з даної теми.

Початкова школа – це найстаріша ланка у масовій загальній школі. Перші закони про обов'язкову початкову освіту були прийняті у європейських країнах на початку XIX ст. (у Пруссії в кінці XVIII ст.). У нашій країні загальна початкова освіта була введена у 1930 році.

Відвідування початкової школи

Європа, Австралія, Північна Америка, Японія, СНД – майже 100 % дітей.

Азія, Африка, Латинська Америка:

розвинені країни – 80-90 % дітей, не розвинені країни – 25-30 % дітей.

Термін навчання в початковій школі: 3-8 р.

Європа – 4 р. (+1-2 р. Англія, Франція – підготовчі класи).

Азія, Африка, Латинська Америка – 6-7 р., бо це – єдиний навчальний заклад, після якого – доросле життя.

США: 6 р. (після Другої світової війни американська системи середньої освіти – до Японії та Південної Кореї).

Тенденції розвитку початкової школи:

– Наближення початкової школи до дошкільного закладу

▪ початок XX ст. – підготовчі групи для дітей 5 р.:

◆ Велика Британія – класи малят,

◆ Франція – материнські класи,

◆ США – дитсадки.

▪ навчально-виховний комплекс «дитсадок – школа» (Росія, Польща, Угорщина, Китай).

▪ має спільне керівництво і координуючі навчально-розвивальні програми.

– Об'єднання початкової школи з 1 рівнем середньої освіти і створення «основної школи». Обов'язкова для всіх дітей, протягом 9-10 років (Східна Європа, США).

– Об'єднання дрібних початкових шкіл в сільській місцевості у більш крупні одиниці (учнів з невеликих селищ підвозять на автобусах). США – консолідуючі школи, Польща – гмінні школи. Паралельно з такими школами існують і малокомплектні школи (Україна, Росія, Китай).

– Зростання кількості початкових шкіл, мета яких – задоволення різноманітних потреб дітей:

- етнічних груп у навчанні рідною мовою (Австралія, Нова Зеландія, США),

- племен і каст у віддалених районах Африки, Індії, Бразилії, діти яких навчаються по радіо,

- школи-інтернати для дітей з особливими освітніми потребами.

– Створення у системі початкових шкіл закладів корекційно-розвивального навчання.

Методичні поради

1. Вивчення особливостей організації початкової освіти в Україні та за кордоном доцільно розпочинати із з'ясування значень основних понять «освіта», «система освіти», «ланки системи освіти», «особистість», «освітній процес», «компетентності», «знання», «вміння», «навички». Зверніть увагу на те, що ці поняття взаємопов'язані. Зробіть словник цих понять.

2. Знайдіть висловлювання відомих людей про важливість початкової освіти.

3. Підберіть приклади із періодичних видань або художньої літератури про організацію освітнього процесу в початковій школі.

4. Поміркуйте, чому на сучасному етапі розвитку країн першочерговим завданням розумового виховання є завдання виховання у дітей цікавості, пізнавальних інтересів і здібностей. Обґрунтуйте свою думку.

5. Проаналізуйте основні положення концепції Нової української школи у порівнянні з попередньою початковою школою України.

6. Опрацюйте нижче наведені матеріали у співставленні з самостійно вивченими літературними джерелами.

Велика Британія

<p>Діти віком 2-4 р. ходити до школи в Англії та Уельсі не обов'язково</p>	<p>Традиція: вихованням дітей повинна займатися родина, для чого наймалися приватні викладачі. Перші школи створювалися для виховання майбутніх служителів церкви. Лише в IX ст. держава взяла на себе відповідальність за розробку системи початкової освіти</p>	<p>Батьки: –дитячі садки з програмами дошкільної підготовки, –приватні групи, які організують самі ж батьки, –спеціальні комерційні групи (особливі методики навчання – метод М. Монтесорі)</p>
<p>Типи початкових шкіл: –infant, –junior, –combined infant and junior</p>	<p>В усіх типах шкіл учні повинні пройти обов'язковий базовий курс початкової школи, але адміністрація самостійно вирішує:</p> <ul style="list-style-type: none"> •які предмети, •обсяг предметів, •в якому класі, •за якими навчальними посібниками і методиками працювати, <p>тому вивчений за певний період учнями різних класів навчальний матеріал РІЗНИЙ</p>	<p>Обов'язкова освіта розпочинається: в 5 р. – Англія, Уельс, Шотландія в 4 р. – Північна Ірландія</p> <p>В 11 р. – середня школа (в Шотландії – в 12 р.)</p>

Канада

<p>Освіта - абсолютно децентралізована (юрисдикція провінцій): ✓ загальноканадських стандартів освіти не існує, ✓ федеральне міністерство освіти не існує. В провінціях – різні назви ступенів (рівнів) освіти.</p>	<p>Дитячий садок – з 4-5 років. Навчальний рік: 1 вересня – останній тиждень червня. Elementary school – «початкова освіти» – дитсадок або ступінь 1-6 (1-8).</p>	<p>Навчальний день: - 8.45-15.00 - є велика перерва (1 година на ланч). Їдять у школі, є кафетерій, але частіше беруть з дому. Ходити їсти додому – з письмового дозволу батьків і не в усіх школах.</p>	<p>Батьківські збори: як у нас – немає, є зустрічі з вчителями віч-на-віч. Частіше: – ці зустрічі проходять без дитини – вчитель на них хвалить дитину.</p>
<p>Мові навчають спеціальні вчителі. English as a Second Language (ESL) – курс для тих, для кого англійська мова не рідна. В групах ESL – 2-3 дитини. Навчаються приблизно 0,5 роки – діти говорять, пишуть, читають англійською. У багатьох школах є спеціальні програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • для вивчення англійської мови, • для вивчення рідної мови у додатковий час. <p>Але офіційні мови Канади – англійська і французька – не входять до програми мовного наслідування. Існують спеціальні програми для поглибленого вивчення французької мови або програми для особливо обдарованих дітей.</p>			
<p>Запис до школи: після реєстрації – оціночний іспит для визначення відповідної програми навчання. Як правило, оцінюють знання мови і математики. Хлопчики + дівчатка = клас. Католицькі школи – окреме навчання.</p>	<p>Навчання у державних школах безкоштовне (для постійних мешканців і окремих категорій біженців). 95 % дітей у Канаді – безкоштовні загальноосвітні школи (publicschool).</p>	<p>Вибір предметів з 8 кл.: - елективні предмети, - обов'язкові предмети. Вони викладаються з різним ступенем складності, який теж можна обирати: ✓ поглиблене вивчення [учні < 18 р. – згода батьків] (потім – вступ до коледжу), ✓ стандартне вивчення (потім – робота після завершення школи + вступ до коледжу) мінімальний рівень (потім – робота після завершення школи)</p>	

	Батьківські гроші – папір, книги тощо.).
Навчання		
<p>Навчання вдома</p> <p>В Канаді найбільш ліберальне законодавство:</p> <p>Вчи:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ як хочеш, ❖ де хочеш, ❖ чому хочеш. <p>Батьки вирішують, що краще їх дітям, Дитина має свої права, і в тому числі право на освіту, Держава має свої права і погляд на те, що краще дітям в освіті.</p> <p>Систем, за якими батьки навчають дітей вдома, велика кількість. Батьки можуть завжди розраховувати на допомогу школи: є навіть система, за якою діти отримують регулярні консультації вчителів, виконують к/р, їх оцінки фіксуються у школі.</p>	<p style="text-align: center;">Оцінки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • батькам дають reports – «табелі + характеристика»; • 1-7 кл. (поч. шк.) – оцінок нема або вони літерні (А – відмінно, В – добре, С - задовільно); • 8 кл. і далі – батькам повідомляють результати всіх контрольних у відсотках від загального числа правильних відповідей (10 з 20 – 50 %). Всі к/р – письмові; • кінцевий результат за семестр (середнє арифметичне) – переводять у літерну оцінку – 90 % • і більше – А, 80-98 % - В, 70-80% - С. Іноді – А+, В- 	
Канада знаходиться під впливом двох шкільних систем – англійської і американської.		
<p style="text-align: center;">Англійська</p> <p>спільна назва шкіл:</p> <ul style="list-style-type: none"> • elementary (підготовчий клас) – 1-6–7 кл., • junior secondary – 6-7–10 кл., • senior secondary –11, 12 кл. 	<p style="text-align: center;">Американська</p> <p>спільний організаційний процес:</p> <ul style="list-style-type: none"> • багато свободи, мало дисципліни, • навчаються 5 днів на тиждень (в Європі - 6), • до 11-12 класів не існує окремих предметів фізики, хімії, біології, історії. Є Science (природничі науки) і Social Studies (історія, соціологія, психологія тощо). 	

Отже, учням дуже легко перейти з канадської школи до американської (така ж система) і важко – до європейської.

Австралія			
<p>Предмети в початковій школі: англійська мова, математика, суспільствознавчі та природничі науки, мистецтво (музика, малювання, сцена), фізична культура, особистий розвиток.</p>	<p>Навчальний рік: – 4 кінець січня – початок грудня, чверті по 12 тижнів; – канікули періоди; – навчаються 5 днів на тиждень, 9.00 – 15.00</p>	<p>Рівні державної шкільної освіти: – дошкільні навчальні заклади (дитсадочки) Pre-school – з 4 р., – початкова школа Primary school – 5-12 р., (1–6-7 кл.), – середня школа High school – 12-15 р., (7 кл. або 8-12), – коледж Colleges – 15-18 р. • молодший коледж (7 кл. або 8-10), • старші класи або вищий коледж (11, 12 кл.).</p>	<p>Обов'язкове навчання – від 6 до 15 років. Але можна і раніше 6, і пізніше 15. Сніданки носять з собою – немає безплатного харчування. У буфеті – їжа та напої. Шкільна форма або одяг того ж кольору, який символізує школу.</p>
<p>Мова:</p> <p>✓ У державній початковій і середній школі – програми навчання англійській мові учнів, для яких вона не є рідною.</p> <p>✓ Центри інтенсивного навчання англійській мові (перед тим, як перейти у звичайну середню школу).</p> <p>✓ Національні (общинні) мовні школи (працюють у позашкільні години). Є українські і російські школи.</p> <p>Діти шкільного віку – Центри початкового вивчення англійської мови (6-12 місяців). Крім того, діти вивчають і інші предмети.</p>			

Швейцарія

<p>Обов'язкове навчання: –2 р. дошкільна підготовка для малюків, яким виповнилося 4 р. –початкова школа – 6 р. – 6-11 р., середня школа – 3 р. – 12-15 р.</p>	<p>Єдиної державної шкільної програми нема. Початкова і середня школи підпорядковуються кантонам. Швейцарська Конфедерація об'єднує 26 кантонів і полукантонів, які входять у 3 великі групи: німецькомовну (65% населення), франкомовну (19%), італомовну (12%).</p>	<p>Єдиної обов'язкової для всіх шкіл і, відповідно, єдиної програми для одержання державного атестату про середню освіту у Швейцарії немає.</p>
<p>Акцент в дошкільних закладах не на навчальних предметах, а на створенні сприятливих психологічних настанов. Зміст дошкільної підготовки: уроки-ігри, що розвивають пам'ять, увагу, посидючість, що, в свою чергу, формує поняття особистої відповідальності.</p>	<p>Центральна державна влада – Федеральний офіс зі справ освіти і науки (як МОІН України). Функції – контроль за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • якістю навчання, • рівнем компетенції викладацького складу, • наявністю в програмах обов'язкових предметів та їх достатності для наступного складання іспитів на атестат зрілості. 	<p>Швейцарська федеральна програма Matura - це лише одна з можливих. Інші – англійська, американська, французька, німецька, італійська. Після закінчення школи отримують атестат тієї країни, за програмою якої ти вчився. Будь-який атестат, виданий в Швейцарії, дійсний для вступу в будь-який швейцарський університет, а також для більшості європейських і американських університетів.</p>

Нова Зеландія

<p>Середня державна освіта – безкоштовна для всіх новозеландців віком 5-18 р. Всі школи працюють на базі національного навчального плану, який включає англійську мову, природознавчі та гуманітарні науки. Навчальний рік: лютий - грудень, 4 чверті.</p>	<p>– 6-10 р. – початкова школа, – 11-12 р. – Intermediateschool (рівень між початковою та середньою школою), – 12-16 р. – середня школа або коледж, – 17-18 р. – не обов’язкові, але дуже бажані, якщо учень потім хоче вступити до університету.</p>	<p>Країна переходить від централізованого державного контролю до системи, при якій батьки відіграють все більшу роль у шкільних комітетах.</p>	<p>Там, де можливо, діти з фізичними вадами навчаються поруч з іншими дітьми, а початкові і середні школи спеціально оснащені для створення всіх необхідних умов для їх успішного навчання.</p>
--	---	--	---

Австрія	Чехія	Іспанія
<p>Діти йдуть до школи в 6 років і навчаються 9 років. 4 р. – початкова школа, 5 р. – основна школа, 8 р. – середня загальноосвітня школа.</p>	<p>Дитячий садок – з 3 р. Основна школа – з 6 р. – безкоштовна, обов’язкова протягом 9 р. 5 р. – перший ступінь, 4 р. – другий ступінь або гімназія. після 5 кл. – перші 4 р. 8-річної гімназії, після 7 кл. – перші 2 р. 6-річної гімназії.</p>	<p>Система освіти: – дитяча освіта – 0-6 років – не обов’язкова, поділена на 2 цикли: 0-3 р., 3-6 р.; – початкова освіта – 6-12 років – обов’язкова для всіх і тут закладаються основи з усіх предметів, поділена на 3 цикли по 2 курси; – середня обов’язкова освіта – 12-16 р. поділена на 2 цикли: перший – 12-14 р. – два курси, другий – 14-16 р. – два курси.</p>

7. Після опрацювання лекційного матеріалу, основної та додаткової літератури, наведених схем-таблиць зробіть узагальнення за питаннями:

- коли розпочинається початкова освіта за кордоном,
- організація освітнього процесу в початковій школі за кордоном,
- багатомовна освіта учнів за кордоном,
- співпраця школи з батьками учнів.

Окрему ланку в процесі підготовки до семінарського заняття становить безпосередня підготовка виступу з того чи іншого питання. Здобувач повинен привчати себе виступати не за готовим текстом, зачитуючи його, а своїми словами, користуючись лише коротким планом. Підготовка до виступу полягає в тому, щоб до кожного питання скласти на окремій картці чи аркуші короткий план з помітками потрібних цифр, записами цитат, конкретних фактів. Такий підхід дасть змогу виробити вміння виявляти самостійність під час виступів на семінарі.

БАЖАЄМО УСПІХІВ!

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Василюк А. Освітня політика Європейського Союзу // Шлях освіти. 2007. № 3. С. 13-17.
2. Савченко О. Дидактика початкової школи. Київ : Генеза, 2002. 367 с.
3. Сбруєва А. Порівняльна педагогіка : Навч. посібник для студ. вищих навч. заклад. освіти. 2-е вид., стереотип. Суми : ВТД «Університет. кн.», 2005. 319 с.
4. Ткачова Н. Сучасний стан освіти в розвинених країнах світу : Навч. посібник. Харків: Константа, 2004. 116 с.

Додаткова література:

1. Андрошук Г., Андрошук А. Система освіти в Австрії // Рідна школа. 2000. № 10. С. 75-79.
2. Бутова В. Особливості організації початкового навчання у Фінляндії // Початкова школа. 2011. № 11. С. 56-59.
3. Войтко О. Особливості початкової освіти в Іспанії // Початкова школа. 2013. № 10. С. 52-55.
4. Гриценчук О. Початкова школа в системі середньої освіти Нідерландів // Початкова школа. 2002. № 10. С. 47-49.
5. Зязюн Л. Освітня система Франції // Рідна школа. 2001. № 11. С. 70-74
6. Зязюн Л. Початкова школа Франції у ХХІ столітті // Початкова школа. 2002. № 6. С. 49-53.
7. Локшина О. Оцінювання успішності учнів початкових шкіл у Західній Європі // Початкова школа. 2002. № 6. С. 54-57.
8. Мудрик В. Фізичне виховання у початкових школах зарубіжних країн і в Україні // Початкова школа. 2005. № 11. С. 62-63.
9. Папіжук В. Реформування змісту навчання у початковій школі Франції // Початкова школа. 2010. № 12. С. 56-60.
10. Пушкарьова Т. Особливості функціонування і розвитку фінської системи освіти // Початкова школа. 2013. № 2. С. 60-63.
11. Старовойт С. Особливості сучасної освітньої системи у Великій Британії // Рідна школа. 2004. № 1. С. 75-76.
12. Сянь Л. Початкова школа в Китаї // Початкова школа. 2012. № 10. С. 60-61.

13. Шевченко А. Система освіти у Франції // Рідна школа. 2001. № 2. С. 74-77.
14. Ярова О. Сучасна початкової освіти Данії: здобутки та вектори розвитку // Початкова школа. 2013. № 12. С. 51-54.
15. Ярова О. Тенденції розвитку природничо-наукової освіти в початковій школі країн Європейського Союзу // Рідна школа. 2014. № 8-9. С. 36-40.

Навчальне видання

Лавренко Світлана Олександрівна

Особливості організації початкової освіти
в Україні та за кордоном

Методичні рекомендації до семінарського заняття
(навчальний курс «Порівняльна педагогіка»)

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 4 року навчання
факультету початкового навчання
галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність: 013 «Початкова освіта»

Відповідальний за випуск: Гриньова В. М.

Комп'ютерна верстка: Лавренко С. О.

Коректор:

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Підписано до друку Формат Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк.
Обл.-вид. арк. Зам № Тираж прим. Ціна договірна.

Відомості про видавництво
(зазначити номер ліцензії на видавничу діяльність та юридичну адресу)